

הפרט, וזה היה במתן תורה, שכל אחד היתה לו מחיצה בפני עצמו; אתה מחיצה לעצמך, אהרן מחיצה לעצמו וכו', והוא כענין העולם הבא, כל צדיק וצדיק נותנין לו מדור לפי כבודו...'.
(מתוך שם משמואל וישלח תרע"ז)

דף קטו

'משום [דרמי] דתנא דבי ר' ליואי אדתני לוי... – לולא פרוש רש"י נראה בפשיטות שלואי ולוי – אחד הוא. 'כן נראה לי ברור'. (שפת אמת. וע"ע בחדושי הגרעק"א).

'שתק וקבל שכר... עת לחשות ועת לדבר, פעמים ששותק ומקבל שכר על השתיקה פעמים מדבר ומקבל שכר על הדבור' – נראה שזה פירוש מה שאמרו בברכות (ו): 'אגרא דבי טמיא – שתיקותא. אגרא דבי הילולא – מילי'; האבל מקבל שכר על שתיקתו, ובבית המשתה מקבל שכר על דיבורו. בדרך רמז יש לבאר מה שאמר שלמה המלך טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית המשתה – משום שבבית האבל מקבל שכר על שתיקתו, ובשתיקה אי אפשר לבוא לידי חטא, אבל בבית המשתה מקבל שכר על דיבורו, וברוב דברים לא יחדל פשע, וקרוב לשכר וקרוב להפסד (פנים מאירות).

'ככתבם וכלשונם'

'ונקדש בכבדי – אל תקרי בכבודי אלא במכובדי'

– 'הסדר שיסד הש"י בבריאה, ברישא חשובא והדר נהורא (שבת עז:). כך הוא בכל ימות עולם; אין לך שום אור מתגלה אלא מתוך החושך הקדום לו. דרך משל, מתן תורה קדם לו יציאת מצרים, ועד ששקעו וכו', ובנין בית המקדש – על ידי שביית הארון לפלשתים, שהוא ההיפך לגמרי, והגורם לזה, חטא בני עלי – הוא ממש חטא דנדב ואביהוא שגרמו קדושה למשכן, כמו שאמרו ז"ל על פסוק 'ונקדש בכבודי'. וכן כל דבר, מתוך חושך יוצא אור שהוא ממש היפך אותו החושך, בין בדורות בין בפרטי נפשות.

וגוף ענין המשכן ומזבח וסדר עבודה הוא הורדת השכינה בתחתונים וסדר התיקונים וכפרות של חטאים וקינוח לכל מיני לכלוכים ויפוי וקישוטי הכלה, והוא נמשך ע"י שכינתו ית' בתחתונים, דמאחר שיש גילוי שכינתו ית' בקרב לבות בני ישראל, ממילא מתנקה כל לכלוך ונדחה הרע והחשך, דעמיה שריה נהורא, וזהו המשכן – רצה לומר מקום שכינה, אבל מקדש רצה לומר מקום קדושה, הוא ממש היפך משכן, דקדושה רצה לומר הבדלה והפרשה שהוא דבר נבדל, אבל שכינה הוא השוכן ומתחבר ואין נבדל, וכמו שכתוב השכן אתם בתוך טמאתם (וכמ"ש יומא נו:), מה שאין כן קדושה הוא הבדלה מטומאה.

ומצינו משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאקרי משכן, דכולא חד ושניהם אמת ביחד, שהקב"ה שוכן בתוך בני ישראל וגם נבדל מהם, כענין שאמרו בתנא דבי אליהו (רבה ר"פ ג), אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי. השמחה הוא איש ברעו וכדומה, מתוך האהבה וההתחברות. והיראה הוא מצד הדרך-ארץ מאדם שגדול ונבדל ממנו. ואצל הש"י הם שניהם יחד, והא בלא

הא לא סגי, דיראה לבד מביא שטות כענין הלא יראתך כסלתך וגו', ושמחה לבד מביא קלות ראש...

וזהו ענין 'ונקדש בכבודי' דמשכן אקרי מקדש, שיש בו גם קדושה זו של מדת הכבוד ודרך ארץ, שיהיה יראה, זה נעשה על ידי מיתת נדב ואביהוא שהביא יראה גדולה, כי תחילת בליטת קדושה זו דשכינתו ית' בקרבי בני ישראל, וגם בטומאתם, הוליד שמחה ותוקף אהבה וחשק והתקרבות להש"י. וזה ענין 'שתויי יין נכנסו' – פירוש, בשמחה יתירה, כי יין ישמח וגו', ולא שתפו היראה עמה...

ומאחר שהם גרמו התגלות אור זה דמידת הכבוד ודרך-ארץ ויראה, וכמו שנאמר ומקדשי תיראו דזה שייך לשם מקדש – על כן הם קרויים מכובדי, שהם מכובדים אצל הש"י ולכן הש"י נתכבד על ידם. וכן בית עלי... (מתוך רסיסי לילה כד).

*

קדושת המקדש הפנימי

'... גם על זאת יחרד לב האדם מעם הקדש, שהוא כולל בתבניתו כל הכחות והעולמות כולם... שהן המה הקודש והמקדש העליון. והלב של האדם, אמצעייתא דגופא, הוא כללות הכל, נגד הבית-קדש-הקדשים, אמצע הישוב אבן שתיה, כולל כל שרשי מקור הקדושות כמוהו... אם כן, בעת אשר יתור האדם לחשוב בלבבו מחשבה אשר לא טהורה בניאוף ר"ל, הרי הוא מכניס זונה סמל הקנאה בבית קדש הקדשים העליון נורא בעולמות העליונים הקדושים ח"ו, ומגביר ר"ל כחות הטומאה והסטרא-אחרא בבית קה"ק העליון, הרבה יותר ויותר מממה שנגרם התגברות כח הטומאה על ידי טיטוס בהציעו זונה בבית קה"ק במקדש מטה. וכן כל חטא ועון אשר כל איש ישראל מכניס בלבו ח"ו אש זרה, בכעס או שארי תאוות רעות ר"ל, הלא הוא ממש כענין הכתוב (ישעיה סד) 'בית קדשנו ותפארתנו אשר... היה לשריפת אש'. הרחמן יתברך שמו, יצילנו. לזאת, הרי כי ודאי עיקר ענין הקדש והמקדש ושריית שכינתו ית' – הוא האדם, שאם יתקדש עצמו כראוי בקיום המצות כולן, שהם תלויין גם כן בשורשן העליון בפרקי אברי השיעור קומה כביכול של כלל כל העולמות כולם... אז הוא עצמו המקדש ממש, ובתוכו ה' יתברך שמו. כמו שכתוב (ירמיה ז) 'היכל ה' היכל ה' המה', וכמאמרם ז"ל: ושכנתי בתוכם – בתוכו לא נאמר אלא בתוכם כו'.

וזה שאמרו רז"ל (כתובות ה.), גדולים מעשי צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, דאילו במעשה שמים וארץ כתיב 'אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים', ואילו במעשה צדיקים כתיב 'מקדש ה' כוננו ידיך'. פתחו במעשה צדיקים וסיימו ראייתם ממקדש – כי כן באמת, שהצדיקים על ידי מעשיהם הרצויים לפניו יתברך, הן הם מקדש ה' ממש.

ויש לפרש על דרך זו הכתוב 'ועשו לי מקדש... ככל אשר אני מראה אותך... וכן תעשו' ורז"ל דרשו (סנהדרין מו): וכן תעשו – לדורות. ולדרכינו יש לפרש גם כן שרצו לומר, אל תחשבו שתכלית כוונתי הוא עשיית המקדש החיצוני, אלא תדעו שכל תכלית רצוני בתבנית המשכן וכל כליו, רק לרמוז לכם שממנו תראו וכן תעשו אתם את עצמיכם שתהיו אתם במעשיכם הרצויים כתבנית המשכן וכליו, כולם קדושים ראויים ומוכנים להשרות שכינתי בתוכם ממש. וזהו 'ועשו

לי מקדש ושכנתי בתוכם' דייקא, שככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וכו', תכלית כוונתי שכן תעשו את עצמיכם... (מתוך נפש החיים א.ד.).

דף קטז

הערות, ציונים וראשי פרקים לעיון

'הניחא למאן דאמר טריפה אינה יולדת...' – הנה שאלה ששאלתי משכבר להגר"ח קניבסקי שליט"א, בענין טריפה לקרבן בן-נח (הדברים מתיחסים לסוגיא המקבילה בע"ז):

נתחבטתי בסוגיא דע"ז ו: – האם בהמת טריפה כשרה לקרבן לבני נח – דלמ"ד טריפה אינה יולדת נראה שאין ללמוד מכך שנתמעט טריפה מהבאה לתיבה, כיון דאיכא טעמא דקיום העולם, וכמו שכתבו התוס' (בד"ה מנין) גבי זקן וסריס. ואפילו למ"ד טריפה חיה ויולדת נמי י"ל כיון שהיא חולה ואינה בריאה (כמוש"כ התד"ה אלא), נמי איכא טעמא.

אלא שלכאורה יש לדייק מלשון התוס' (בד"ה אתך) שטריפה אסורה לב"נ (שכתבו סברא דמאיסותא והכר, ומשמע דאיירי לענין דין קרבן ולא רק לענין הבאה לתיבה. וכן יש לדקדק מלשון המהרש"א על תד"ה אלא).

וזו לשון התשובה:

כל הסוגיא הולכת דטרפה אסורה לקרבן ב"נ

אולי כוונת רבנו היא ממה שאמרו 'ודילמא למעוטי טריפה? – ההוא מלחיות זרע נפקא... – ואם טריפה כשרה לקרבן, עדיין י"ל שהוצרכו שני הכתובים, אחד לאסור הבאתה לתיבה, משום קיום העולם, ועוד הוצרך ללמד שאסורה לקרבן. אלא משמע שפשוט לגמרא שכשנתמעט טריפה נתמעט לגמרי. ועדיין צ"ע.

שו"ר מה שדנו בוה בשער המלך הל' שחיטה יא; פנים מאירות כאן; רש"ש וטל תורה ע"ז ה; בית הלוי ח"ב ל; זרע אברהם כ, לא. וע' בשפת אמת מנחות ו: שנראה מדבריו שנקט בפשיטות שטריפה אינה אסורה לבן נח להקרבה. ואולם בדברי התוס' משמע שפשוט שטריפה אסורה, וכנ"ל. וכן הוא בבעלי התוס' על התורה – ויקרא.

'מאותן שלא נעבדה בהן עבירה' – לפי גרסא זו נראה שאפילו טמאים מותרים לבני נח, ורק אם נעבדה בהן עבירה אסורים. ואולם מהרש"א גורס: מאותן העתידין להיות טהורים. ולפי זה אפשר לומר לאידך גיסא; אותם שנעבדה בהם עבירה לא נפסלו לבני נח, שהרי מהיכן תלמד לפסלם, ורק לנו התמעטו מן הכתוב נרבע ונעבד (עפ"י שפת אמת).

בגליונות קהלות יעקב כתב שלכאורה גרסת מהרש"א מוכרחת, כי אם 'טמאים' היינו שנעבדה בהם עבירה, כיצד יתפרש מה שנצטוו לקחת מן הטהורים שבעה ומן הטמאים שנים, למה הוצרך כן, יקח שבעה מאותן שלא נעבדה בהן עבירה ותו לא.

(ע"ב) 'דבר אל בני ישראל – בני ישראל מצווין על שחוטי חוץ ואין העובדי כוכבים מצווין על שחוטי חוץ...' – נראה שאין צורך למעט עכו"ם מאיסור שחוטי חוץ, שהרי כל התורה לישראל נאמרה ולא להם. אלא אחר שנתחדש לישראל הלכות הקרבנות, ורבתה תורה מאיש איש שמקבלים קרבנות מעכו"ם להקריבם כמשפט ישראל, הוה אמינא שנתמעטו גם בני נח מדין קרבן בחוץ

ובשעת איסור הבמות, עובר משום 'שחוטי חוץ' ודינו בכרת [מלבד הלאו המסוים שעוברים עליו אף בזמן הזה] (עפ"י מנחת חינוך תפז).

ד. בי"ד שנים של כיבוש וחילוק היה אהל מועד בגלגל, ובאותה שעה הותרו במות היחיד, אבל נאסר עליהם להקריב חובות, בין בבמת יחיד בין בבמת ציבור – לא תעשון ככל אשר אנחנו עשים פה היום... [להלן (קיו) ישנה דעת תנאים שחובות היחיד קרבים בבמת ציבור].

דפים קיד – קטו

קצג. מה דינם של הקרבנות דלהלן, כששחטם לשמו וכששחט שלא לשמו, בפנים ובחוץ, בזמנם וב'מחוסר זמן'?

א. חטאת.

ב. אשם.

ג. עולה.

ד. מהם הכללים העולים?

א. חטאת בזמנה; לשמה כשרה, שלא לשמה פסולה. וכשהיא במצב 'מחוסר זמן', בין בגוף הקרבן כגון תוך שמונה ללידתה, בין בבעלים כגון חטאת יולדת תוך מלאות הימים – פסולה בכל אופן, בין לשמה בין שלא לשמה.

הלכך אם שחטה בחוץ, בזמנה לשמה – חייב שהרי ראוי לפנים. שלא לשמה – נראה מתירוף הגמרא שחייב (וכמש"כ רש"י), שהרי ראוייה לשמה בפנים.

וע' גם בתוס' יומא סג. שכתבו שחייב. ואילו לעיל נט: כתבו זאת בלשון ספק, וכנראה תלוי הדבר בשאלת הגמרא ובתירוצה כאן (ע' בית זבול ח"ב כט, א). וע' בחדושי הגר"ז"ר בענגיס (ח"ב ט) שהדבר פשוט ללא חולק. ומאידך החזו"א (לקוטים ה) נקט לעיקר שלפי המסקנא אין ריבוי מהכתוב לחייב 'שלא לשמה' בזמנו הלכך פטור.

שחטה בחוץ ב'מחוסר זמן' – לעולם פטור, שהרי אינה ראוייה בפנים. ולדברי רבי שמעון הריזה ב'לא תעשה', כנזכר לעיל.

ב. אשם בזמנו; לשמו כשר, שלא לשמו – לחכמים כשר ולא עלה לשם חובה. ולר' אליעזר פסול. מחוסר זמן; לשמו – פסול, שלא לשמו – לדברי רב חלקיה בר טובי כשר, ולדברי רב הונא פסול (שאיין לך דבר שאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו, מלבד פסח בשאר ימות השנה שהרי נעשה שלמים). מלבד כשהפריש מראש שני אשמות לאחריות, הרי אחד מהם דינו להיקרב כעולה, הלכך כשר שלא לשמו.

הלכך בחוץ בזמנו בין לשמו בין שלא לשמו – חייב. וכשהוא מחוסר זמן; לשמו – פטור [ואעפ"י שראוי להיקרב שלא לשמו בפנים (לרב חלקיה), הריהו מחוסר עקירה, הלכך במצב זה אינו ראוי לפתח אהל מועד], שלא לשמו – לרב חלקיה בר טובי חייב ולרב הונא פטור, מלבד במפריש שני אשמות לאחריות, שאם שחט אחד מהם בחוץ קודם זמנו לשם עולה – חייב.

ג. העולה בזמנה כשרה בין לשמה בין שלא לשמה, אלא שאם נעשתה של"ש אינה עולה לחובת בעליה [ובן עזאי (יא): פוסל של"ש. ולא הודו לו חכמים]. שלא בזמנה; אם מחוסרת זמן בגופה כגון בהמה פחות משמונה ימים ללידתה – פסולה. ואם בבעלים, כגון נזיר קודם שנטהר להביא קרבנותיו – כשרה (כנדבה).

הלך השוחטה בחוץ בזמנה, או כשהיא מחוסרת זמן בב עליים – חייב, שהרי ראויה בפנים. היתה מחו"ז בגופה – פטור, שאינה ראויה בפנים. ולר"ש הריהו ב'לא תעשה'.

ד. הכללים העולים מהסוגיא:

כל הראוי לפנים במצב זה, ובאותו אופן שנשחט – חייבים עליו בחוץ. וכל שאינו ראוי כלל בפנים – פטור.

כל שראוי לאחר זמן ועתה אינו ראוי בשום אופן – לתנא קמא פטור ולרבי שמעון באזהרה. כל שראוי בפנים לשמה ואינו ראוי שלא לשמה, ושחטו בחוץ שלא לשמה – משמע בסוגיא שחייב, שהרי היה ראוי לפתח אהל מועד בשעה ששחטו. (ויש אומרים שלפי המסקנא אין דין זה קיים, כנ"ל). כל שראוי בפנים שלא לשמה ואינו ראוי לשמה [ואי אתה מוצא כן אלא לרב חלקיה בר טובי, אבל לרב הונא אין זה יתכן] – שחט שלא לשמה בחוץ, חייב. שחט לשמה – פטור (שאינו ראוי בפנים עד שיעקר שמו ממנו).

דין פסח בשאר ימות השנה ששחטו בחוץ – נתבאר ביומא סב-סג.

דף קטו

קצד. א. אלו סוגי עבודות חייבים עליהם בחוץ, ואלו פטורים?

ב. מתי פסקה העבודה בבכורות?

ג. עולה שהקריבו ישראל במדבר – מי היו מקריביה? האם היתה טעונה הפשט וניתוח?

ד. מתי נאסרו הבמות לראשונה?

ה. הוא אשר דבר ה' לאמר בקרבי אקדש – היכן דיבר?

א. חיוב הקרבת 'חוץ' נוהג בעבודות הנעשות בפנים, ובלבד שהם 'גמר עבודה' כגון הקטרת אימורים וקמצים וקטורת, וכן ניסוך. אבל לא בעבודות שיש אחריהן עבודה, כגון היוצק והבולל והפותר והמולח והמניף והמגיש והמסדר שלחן והמטיב נרות והקומץ והמקבל בחוץ, [מלבד שחיטה שמייוחד בה איסור במפורש. וכן זריקת הדם נתרבתה לחיוב (כדלעיל קו). ויתכן שנחשבת גמר עבודה של עבודות הדם].

ב. לסתם משנתנו, וכן דעת ר' יהושע בן קרחה בברייתא, העבודה בבכורות פסקה בהקמת המשכן. ולדעת רבי וכן אמרו בשם רב אסי, הבכורות עבדו רק עד בואם אל הר סיני, ומאז ואילך העבודה כהנים.

ג. נחלקו התנאים (הנ"ל), האם הבכורות הם שהקריבו את העולה שבמדבר (נערי בני ישראל), או הכהנים – נדב ואביהוא. (ואילו נערי בני"ק רק הביאוה ועמדו עליה. כן פרש"י ב"א. ולפי הפירוש הראשון י"ל שאותה עולה קרבה ע"י הבכורות, ומאותו יום עברה העבודה לכהנים).

ועוד נחלקו תנאים האם היתה טעונה הפשט וניתוח (כן דעת רבי עקיבא, שכללות ופרטות נאמרו בסיני), אם לאו (רבי ישמעאל. וכ"ד ריה"ג (בחגיגה ו) ורב אדא בר אבהו), כי רק הכללות נאמרו בסיני, אבל הפרטות – באהל מועד.

ד. בהקמת המשכן נאסרו הבמות לראשונה.